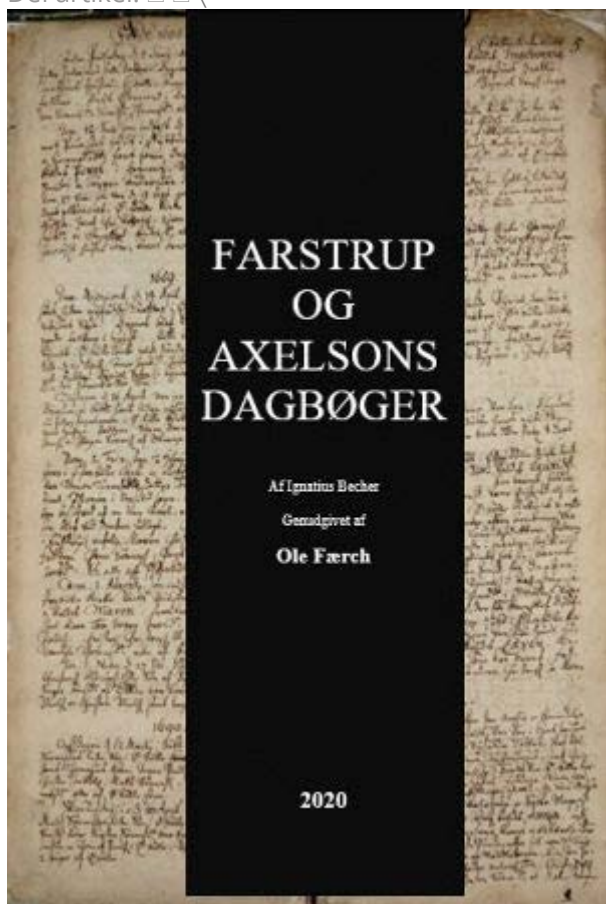


Farstrup og Axelsons dagbøger

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 416

Del artikel:



Ole Færch (red.)

Farstrup og Axelsons dagbøger. Af Ignatius Becher 1813.

Genudgivet af Ole Færch, 2020. 182 s. Pris ikke oplyst.

Af Henrik Gjøde Nielsen, direktør, forskningschef, ph.d., Kystmuseet

I Himmerland sad i 1600-tallet Mads Pedersen Farstrup (1609-1684), sognepræst i Ulbjerg og Lynderup sogne 1634-1684, og skrev løs. Det er usikkert, hvornår han egentligt begyndte at skrive det, som kaldes hans dagbog, og dagbog er der sådan set ikke tale om. Der er tale om en række blandt hinanden skødesløst henkastede (som den oprindelige udgiver betegnet det) notitser, uden nogen synderlig historisk værdi, og uden kronologisk orden. I 1681 blev Lauritz Axelson (ca. 1657-1717) præst i Vester-

og Østerbølle sogne, ligeledes i Himmerland, og i 1685 giftede han sig med Farstrups efterladte enke, og kom derved i besiddelse af Farstrups dagbog, som han med megen flid fortsatte med langt flere, mere ordentlige og mere underholdende optegnelser, end hans forgænger havde præsteret, men altså som en del af det samme manuskript. I årene 1810-1811 opholdt Ignatius Becher (1769-1836), residerende kapellan for Bjørnsholm og Malle sogne, også i Himmerland, sig pga. svaghed, dvs. sygdom, i Aalborg, og lånte, vel for at få tiden til at gå, en mængde gamle skrifter af en ven, heriblandt manuskriptet til Farstrups og Axelsons dagbog, og fandt der i et og andet, som fortjente almindeligere kundskab, så Becher gik i gang med at bearbejde manuskriptet, renskrive og tilføje oplysende noter, og med at få det udgivet. Manuskriptet blev udgivet i bogform i det nok så markante år 1813, trykt på udgiverens forlag. Finansiering blev sikret ved subscription, og "Fordelen," dvs. overskuddet, "tilfalder de Qvæstede ved Anholt;" dvs. de kvæstede efter Slaget om Anholt 1811. Værket målte 17,4 x 10,5 cm., og var på 338 sider.

Axelsons optegnelser er fyldigere og mere udførlige end Farstrups, men fælles for de to forfattere er, at optegnelserne er redegørelser for fortidige og især samtidige politiske mm. nationale og til tider internationale, lokale og personlige forhold, i en stor skøn sammenblanding. Udgivelsen kom imidlertid til at gøre en del af udgiverens forord til skamme. Måske nok er dele af optegnelserne, som Ignatius Becher skriver, uden synderlig historisk værdi, men han tager lidt senere i forordet sine ord i sig ved at anføre, at han intet har udeladt af det, som måtte synes ubetydeligt, da en anden muligt kunne finde det erindringsværdigt. Og det kunne, som tiden gik, flere og flere finde om mere og mere i den dybest set lidt underlige og i hvert fald ustrukturerede bog, skønt udgiveren havde gjort hvad han kunne for at bibringe værket en form for stringens.

Bogen gik ikke i glemmebogen, men som objekt blev den naturligvis stadig mere sjælden. Da Historisk Samfund for Himmerland og Kjær Herred i 1987 kunne fejre 75-års jubilæum, udgav samfundet et fotografisk genoptryk af bogen, som en hilsen til medlemmer og venner i anledning af jubilæet. Bemærk: I fotografisk optryk; dvs. samme format og sidetal, samme tætte sats, vel for at udnytte trykkearkene optimalt, med gotisk skrift. Altså en sats, som det vel efterhånden er de færreste, der er i stand til at læse. Det rådes der nu bod på.

Den flittige og dygtige udgiver mv. Ole Færch har i 2020 genudgivet Farstrup og Axelsons dagbøger, hvis fulde titel lyder: "Dagbog // fra // det 16de, 17de og 18 Aarhundrede // for dum sammenskreven // af // Hr. Mads Pedersen Farstrup, / Sognepræst for Uldbierg og Lynderup Sogne // og // Hr. Lauritz Axelson, / Sognepræst for Vester- og Østerbølle Sogne og Provst / i Rinds Herred i Viborg Stift. // Fra Aar 1536 til 1715 inclusive. // Udgiven af originalt Haandskrift, og med Tillæg af / Forfatterens Biografier og Anmærkninger oplyst / af / Jgnatius Becher, / residerende Kapellan for Bjørnsholm og Malle Sogne / i Viborg Stift. // Fordelen tilfalder de Qvæstede ved Anholt. // Aalborg, 1813 // Trykt på Udgiverens Forlag, / hos Albert Borch, / Eier af Aalborg Stifts Adresse-Contoir og Bogtrykkeri." På næste højreopslag og følgende side oplyses i originalen "Kongen // og // Fædrelandet /// helliges // denne Dagbog // allerunderdanigst // af // Udgiveren." Det er jo et titelark og en dedikation der vil noget.

Ole Færch anfører ganske korrekt i sit forord, at dagbøgerne indeholder et væld af oplysninger om tildragelser og personer både i Danmark og Europa, men særligt om egnene omkring de sogne, hvor dagbogsskriverne virkede som præster. Desuden anfører Færch, at den gotiske skrift gør det vanskeligt for moderne læsere at anvende bogen, ligesom den originale udgave led under den svaghed, at den ikke var forsynet med register. Det rådes der også bod på med Færchs udgave. Færch har i sin transskription været så tro mod Ignatius Bechers udgave som muligt, og har desuden indarbejdet de tillæg og rettelser, som i den oprindelige udgave var anført i særlige afsnit, i selve teksten, således at disse nu er udeladt. Resultatet er en bog i formatet 24 x 16 cm, 182 sider, og et for nutidens læsere betydeligt mere læsevenligt og overskueligt værk. Desuden kan man nu ved hjælp af stikordsregisteret gå på strandhugst, eller lystvandring, i manuskriptet, eller lede efter for den enkelte læser særligt

interessante forhold, ud fra deisen om, at når man leder efter noget, finder man altid noget andet. Som læser kan man jo, ligesom forfatteren, løbe ud ad mange tangenter.

Og der er meget at finde. Allerede subscriptionslisten er morsom at fordybe sig i, men over stok og sten går det naturligvis først rigtigt med hovedteksterne. Vi plukker: 1628 var et bedrøveligt år pga. af de mange fjender og krigsfolk, "som vare Landet Mægtige", dvs. pga. Kejserkrigen 1627-1629, 7. januar 1677 var så vældigt "Himmel og Jordkog", at det var besværligt at nå frem for at forrette gudstjenesten i Lynderup kirke, hvor kun 5-6 mand af Lynderup havde trodset vejret og var mødt frem, og i 1689 var der store tumulter og forandringer i Europa, fordi "Jacobus II. Konge i stor Britanien" forandrede religion "og af Reformeert deklarerede sig Roman-Catolsk". Så er spændvidden angivet.

Dagsbogsskriverne beretter om store og små nationale og internationale begivenheder og forhold, og om personlige glæder og genvordigheder, alt i én pærevælling, men i modsætning til diplomatariske udgivelser, som Ole Færch jo også har præsteret en del af, kommer man her på det personalhistoriske plan et spadestik dybere, tættere ind på livet af dagbogsskriverne, der i mange indførsler giver et øjebliksbillede af livet i landet, området og sognene, og til tider deres personlige vurderinger af det hele.

Ole Færch afslutter sit forord med at anføre, at det er hans håb, at bogen vil være til glæde og gavn for alle, der har interesse for historie og ikke mindst interesse for Himmerland og Viborgegnens historie. Det håb indfries. Udgivelsen føjer sig smukt til rækken af såvel historiske fremstillinger som kildeudgivelser fra Ole Færchs hånd. Og hvad endelig angår værket som sådan, så er det nu, med denne 2020-udgave af Farstrup og Axelsons dagbøger sikret, at værket står endnu en årrække, og ikke mindst at dette nu er tilgængeligt for en ny læsekreds, for den moderne læser, som udgiveren formulerer det. Det er fortjenstfuldt.

[Historie-online.dk, den 9. september 2020]